

**Cijfers uit de registratie van beroepen in de
gezondheidszorg**

**CIJFERS UIT DE REGISTRATIE VAN VERLOS-
KUNDIGEN**

Peiling 2003

R.J. Kenens
L. Hingstman

November 2003

NIVEL
Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT
Telefoon: 030 - 2729700
Internet: www.nivel.nl

Het NIVEL verzamelt en verspreidt kennis en informatie over structuur en functioneren van de gezondheidszorg.

Tot de activiteiten van het NIVEL behoren het verrichten van wetenschappelijk onderzoek, registratie- en documentatieactiviteiten alsmede het beheren van een (algemeen toegankelijke) bibliotheek.

Deze brochure staat ook op onze internetpagina. Ga naar www.nivel.nl en kies achtereenvolgens:

1. "Feiten & Cijfers: Gezondheidszorg"
2. "Feiten & Cijfers: Beroepsbeoefenaren"
3. "Feiten & Cijfers: Verloskundige"

U vindt de brochure onder het kopje "NIVEL publicaties".

INHOUD

	pag.
1. INLEIDING	5
2. PRAKTISERENDE VERLOSKUNDIGEN	8
- Aantal en groei	8
- Vestiging en vertrek	9
- Leeftijd	12
- Praktijkvorm	14
- Aantal praktijken	16
- Lidmaatschap KNOV	16
- Spreiding en dichtheid	17
3. 'PAS AFGESTUDEERDE' VERLOSKUNDIGEN	23
- Aantal	23
- Werkzaamheden	23
- Arbeidsmarktsituatie 'pas afgestudeerde' verloskundigen	27
4. SAMENVATTING	31
5. BEGRIPPEN	33

1. INLEIDING

Het NIVEL beschikt over een aantal registraties van beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg (huisartsen, verloskundigen, fysiotherapeuten, ergotherapeuten, oefen-therapeuten Cesar en oefentherapeuten-Mensendieck). Het registratieproject van verloskundigen is in 1983 van start gegaan met de ondertekening van een samenwerkings-overeenkomst tussen de toenmalige Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (NOV) en het NIVEL.

Het doel van het registratieproject is informatie te verzamelen over het aantal personen dat in de verloskunde werkzaam is. In het project zijn een tweetal registraties opgenomen, te weten:

1. de registratie van praktiserende verloskundigen en
2. de registratie van 'pas afgestudeerde' verloskundigen.

Registratie van praktiserende verloskundigen

Op basis van gegevens uit dit registratiesysteem kunnen onder andere de volgende vragen beantwoord worden:

- hoeveel verloskundigen zijn er in Nederland werkzaam?
- wat is de leeftijdsopbouw van alle praktiserende verloskundigen?
- hoeveel verloskundigen hebben zich gevestigd en hoeveel hebben de praktijk neergelegd?
- op welke wijze vestigt men zich?
- wat is de praktijkvorm waarin verloskundigen werkzaam zijn?
- hoe is de spreiding en dichtheid van de beroepsgroep over Nederland?

Belangrijke gegevensbronnen waaruit het registratieproject verloskundigen zijn informatie krijgt zijn de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV) en de opleidingen (Kweekschool voor Vroedvrouwen te Amsterdam/Groningen, Vroedvrouwenschool te Kerkrade, Stichting Rotterdamse Opleiding tot verloskundige). Daarnaast worden jaarlijks door het NIVEL, via schriftelijke en telefonische enquêtes, gegevens verzameld bij de

verloskundige zelf. De respons op deze enquête schommelt jaarlijks rond de 99%. Op basis van deze bronnen is het NIVEL in staat om statistische overzichten te publiceren vanaf 1 januari 1970.

Gezien de opzet van het registratiesysteem van werkzame verloskundigen kunnen in het licht van achteraf uitgevoerde correcties en toevoegingen, reeds gepubliceerde cijfers bijgesteld worden. De gegevensbestanden worden dus niet 'bevrozen'.

Registratie van 'pas afgestudeerde' verloskundigen

Sinds 1 januari 1986 beschikt het NIVEL over een registratie van 'pas afgestudeerde' verloskundigen. Onder deze groep verloskundigen wordt verstaan diegenen die de opleiding tot verloskundige hebben voltooid maar (nog) niet werkzaam zijn als verloskundige en daartoe de plannen niet hebben opgegeven. De gegevens worden verkregen via een enquête die jaarlijks op de peildatum (1 januari) onder alle verloskundigen wordt gehouden die de opleiding in het daaraan voorafgaande jaar hebben voltooid of in een vorige peiling te kennen hebben gegeven dat zij (nog) geen vaste werkkring hebben gevonden en nog op zoek zijn naar een praktijk. De respons op deze enquête schommelt jaarlijks rond de 90%.

Met deze gegevens kunnen onder andere de volgende vragen beantwoord worden:

- hoeveel verloskundigen hebben jaarlijks de opleiding voltooid?
- hoeveel van hen zijn werkzaam als verloskundige en in welke functie?
- hoeveel verloskundigen zijn op zoek naar een eigen praktijk?
- Welke voorkeuren hebben praktijkzoekende verloskundigen met betrekking tot de praktijkvorm en de vestigingsplaats.

Tot slot nog enkele opmerkingen:

Gezien de ontwikkelingen binnen de beroepsgroep zijn in deze brochure voor de eerste keer expliciet cijfers opgenomen over verloskundigen die in loondienst van een gezondheidscentrum, Stichting Thuisbevalling Nederland of een vergelijkbare instelling/stichting werken. In voorgaande brochures werden zij tezamen met de verloskundigen in een eigen praktijk of maatschap als "zelfstandig gevestigde verloskundigen" aangeduid. In deze brochure is dat alleen het geval indien er een historische vergelijking wordt gemaakt, bijvoorbeeld bij de verdeling van het aantal verloskundigen naar praktijkvorm (pag. 14).

Een tweede opmerking betreft de term "waarneemster". Hoewel met de term alleen vrouwelijke verloskundigen worden aangeduid, wordt met de term in deze brochure zowel mannelijke als vrouwelijke verloskundigen bedoeld.

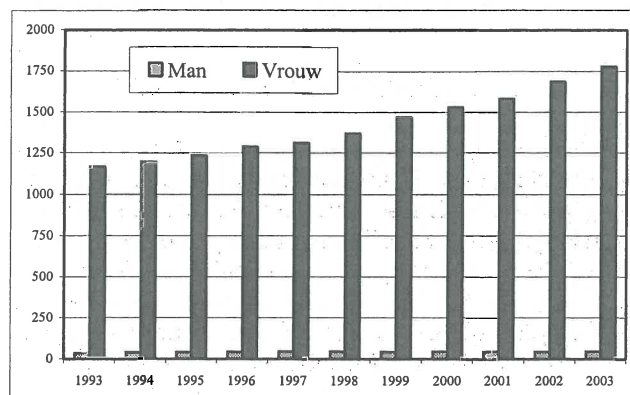
2. PRAKTISERENDE VERLOSKUNDIGEN

Aantal en groei

Op 1 januari 2003 zijn er in Nederland 1.825 praktiserende verloskundigen. Onder hen bevinden zich 45 mannen (3%). Vergeleken met de peiling van 2002 is het aantal praktiserende verloskundigen met 94 toegenomen, ofwel een groei van 5%.

In figuur 1 is het aantal praktiserende verloskundigen naar geslacht in de periode 1993-2003 in beeld gebracht. Hieruit kan worden afgeleid dat het totaal aantal verloskundigen van 1.203 in 1993 tot 1.825 in 2003 is toegenomen. Dit komt neer op een groei van 52%.

Figuur 1: Aantal praktiserende verloskundigen naar geslacht, per 1 januari

Wat de functie van praktiserende verloskundigen betreft, blijkt dat de op 1 januari 2003 het grootste deel (63%) in een eigen praktijk of maatschap werkzaam is (tabel 1). Circa 29% van de verloskundigen werkt in loondienst. Zij werken ofwel in een ziekenhuis (18%) ofwel in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige (8%). Een klein deel (3%) werkt in loondienst van een gezondheids-

centrum, Stichting Thuisbevalling Nederland (STBN) of vergelijkbare instelling/stichting. De overige verloskundigen (8%) zijn werkzaam als waarnemster (freelancer).

Tabel 1: Absoluut aantal praktiserende verloskundigen naar functie¹, per 1 januari

	1 ²	2	3	4	5	Totaal
1993	849		179	114	61	1.203
1994	875		192	114	53	1.234
1995	907		188	112	69	1.276
1996	937		185	118	92	1.332
1997	978		199	105	75	1.357
1998	1.001		208	101	106	1.416
1999	1.050		226	125	114	1.515
2000	1.089		240	129	118	1.576
2001	1.148		249	130	100	1.627
2002	1.183		293	165	90	1.731
2003	1.146	62	322	151	144	1.825

¹ Toelichting functies:

- 1 = eigen praktijk/maatschap.
- 2 = in loondienst van gezondheidscentrum, STBN of vergelijkbare stichting/instelling.
- 3 = klinisch werkzaam.
- 4 = in loondienst van zelfstandig gevestigde verloskundige.
- 5 = waarnemster.

² 1993 t/m 2002: inclusief functie 2.

Vestiging en vertrek

In 2002 hebben 78 verloskundigen zich in een eigen praktijk of maatschap gevestigd. Daarnaast zijn er 26 in loondienst van een gezondheidscentrum, Stichting Thuisbevalling Nederland (STBN) of een vergelijkbare instelling/stichting gestart.

Naast de 104 verloskundigen die zich hebben gevestigd, hebben 79 verloskundigen in 2002 de praktijk neergelegd. Het is vertrekcijfer is het op twee na hoogste vertrekcijfer

in 10 jaar tijd. Alleen in 2001 was het vertrekcijfer iets hoger, namelijk: 83.

Per saldo is in 2002 het aantal verloskundigen, werkzaam in een eigen praktijk of maatschap óf in loondienst van een gezondheidscentrum, Stichting Thuisbevalling Nederland of vergelijkbare instelling/stichting, met 25 toegenomen.

Tabel 2: Aantal nieuw gevestigde verloskundigen en het aantal verloskundigen dat de praktijk heeft neergelegd¹

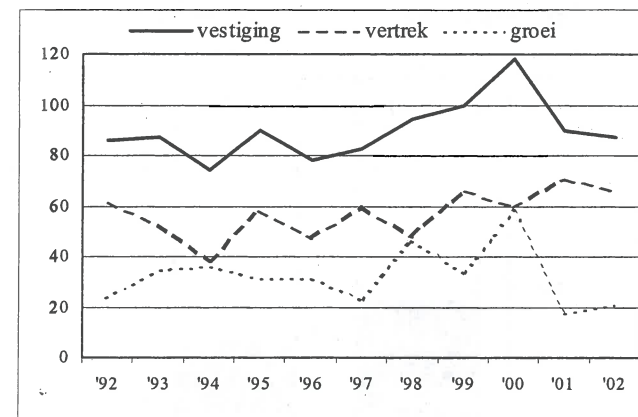
	praktijk begonnen	praktijk neeregelegd	saldo
1992	72	52	20
1993	75	45	30
1994	66	34	32
1995	83	54	29
1996	75	45	30
1997	82	59	23
1998	99	50	49
1999	107	71	36
2000	132	67	65
2001	104	83	21
2002	104	79	25

¹ Dit betreft zowel verloskundigen met een eigen praktijk/maatschap als verloskundigen in loondienst van gezondheidscentrum, StichtingThuisbevalling Nederland of vergelijkbare instelling/stichting.

In figuur 2 worden de vestigings- en vertrekcijfers over de periode 1992-2002 vergeleken. Daaruit blijkt dat het vestigingscijfer in 2002, na jaren van toename, voor het tweede achtereenvolgende jaar te zijn gedaald (figuur 2). De daling is overigens wel minder sterk dan in 2001.

Het vertrekcijfer is nogal aan veranderingen onderhevig. Zo neemt het vertrekcijfer vanaf 1994 het ene jaar toe en het andere jaar weer af. Ondanks deze schommelingen vertoont het vertrekcijfer een stijgende lijn.

Figuur 2: Vestigings-, vertrek- en groeicijfers van het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen in de periode 1992-2002 (in %)o

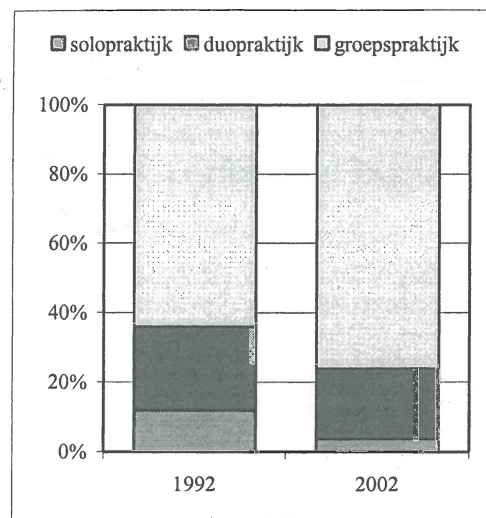

Praktijkvorm gevestigde verloskundigen

Het grootste deel (76%) van de 104 verloskundigen die zich in 2002 hebben gevestigd, is in een groepspraktijk gaan werken. Dit is aanmerkelijk hoger dan 10 jaar geleden (figuur 3). In 1992 begon 64% van de verloskundigen in een groepspraktijk. Het aantal verloskundigen dat in een solopraktijk is begonnen, is daarentegen afgenomen van 12% in 1992 tot 4% in 2002. Ook het aandeel verloskundigen dat zich in een duopraktijk heeft gevestigd is in dezelfde periode afgenomen (van 24% tot 20%).

Wat betreft de verloskundigen die in 2002 in een groepspraktijk zijn gestart, blijkt dat 18% zich in een praktijk met drie verloskundigen gevestigd heeft. Eenderde is gaan werken in een praktijk met vijf of meer verloskundigen.

Figuur 3: *Praktijkvorm¹ van de verloskundigen die zich in 1992 en 2002 hebben gevestigd*

¹ Op moment van vestiging.

Vertrekredenen

Van de 79 verloskundigen die in 2002 de praktijk hebben neergelegd, heeft een groot deel (25%) aangegeven dat het aanvaarden van een andere functie binnen de verloskunde de voornaamste reden was om de praktijk te stoppen. Zij zijn vrijwel allemaal klinisch gaan werken of als wisselend waarnemer aan de slag gegaan. Verder blijkt dat 8% van de verloskundigen wegens "ziekte" met hun werkzaamheden is gestopt, 9% om leeftijdredenen niet meer als praktiserend verloskundige werkzaam is en dat voor 5% "gezinsomstandigheden" de reden was om te stoppen.

Leeftijd

De beroepsgroep verloskundigen wordt gekenmerkt door een vrij jonge leeftijdsopbouw. Circa 60% van de verlos-

kundigen is jonger dan 40 jaar, terwijl slechts 7% ouder is dan 55 jaar (tabel 3).

Wordt er onderscheid gemaakt naar functie dan blijkt dat vooral de verloskundigen die werkzaam zijn in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige en waarnemers een jonge leeftijdsopbouw kennen. Van hen is respectievelijk 77% en 74% jonger dan 40 jaar. Het aandeel 55-plussers is het hoogst onder verloskundigen die in loondienst van een gezondheidscentrum, Stichting Thuisbevaling Nederland, of een vergelijkbare instelling/stichting werken, namelijk: 11%.

Tabel 3: *Relatieve leeftijdsverdeling van alle praktiserende verloskundigen naar functie¹, per 1 januari 2003*

	1	2	3	4	5	Totaal ²	
	%	%	%	%	%	abs	%
<25	4,2	4,8	4,4	18,8	27,1	132	7,3
25-29	21,9	21,0	16,2	32,2	22,9	396	21,8
30-34	18,7	12,9	14,6	12,8	9,0	301	16,5
35-39	14,8	9,7	14,3	13,4	14,6	262	14,4
40-44	15,3	21,0	14,0	9,4	9,7	261	14,3
45-49	10,6	4,8	18,7	6,0	4,9	200	11,0
50-54	7,8	14,5	9,3	2,0	3,5	136	7,5
55-59	5,0	8,1	5,9	5,4	2,8	93	5,1
60-64	1,7	1,6	2,5	-	4,2	35	1,9
65-69	0,1	1,6	-	-	0,7	3	0,2
>=70	-	-	-	-	0,7	1	0,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1.820	100,0

¹ Toelichting functies:

- 1 = eigen praktijk/maatschap.
- 2 = in loondienst van gezondheidscentrum, STBN of vergelijkbare instelling/stichting.
- 3 = klinisch werkzaam.
- 4 = in loondienst van zelfstandig gevestigde verloskundige.
- 5 = waarnemer.

Praktijkvorm

Het aandeel zelfstandig gevestigde verloskundigen dat in een solopraktijk werkt, is de afgelopen 10 jaar afgenomen van 27% tot 9% (tabel 4).

Het percentage verloskundigen dat in een groepspraktijk werkt, is daarentegen in de afgelopen 10 jaar sterk gestegen (van 41% in 1993 tot 73% begin 2003). Van de 880 verloskundigen die in een groepspraktijk werken, is 38% werkzaam in een praktijk met drie verloskundigen. Circa 36% van hen werkt in een praktijk met vier verloskundigen en zo'n 27% is werkzaam in een praktijk met vijf of meer verloskundigen.

Het percentage verloskundigen in een duopraktijk is sinds 1990 vrijwel ieder jaar afgenomen. Op 1 januari 2003 heeft 18% van de zelfstandig gevestigde verloskundigen een duopraktijk.

Tabel 4: Absolute en relatieve verdeling van het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen naar praktijkvorm vanaf 1980, per 1 januari

	Solo-praktijk		Duo-praktijk		Groeps-praktijk		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1980	409	74,2	112	20,3	30	5,4	551	100,0
1985	360	56,3	234	36,6	45	7,0	639	100,0
1990	287	37,5	288	37,6	191	24,9	766	100,0
1991	271	33,4	290	35,8	250	30,8	811	100,0
1992	248	29,8	295	35,5	289	34,7	832	100,0
1993	227	26,7	271	31,9	351	41,3	849	100,0
1994	212	24,2	279	31,9	384	43,9	875	100,0
1995	186	20,5	294	32,4	427	47,1	907	100,0
1996	177	18,9	285	30,4	475	50,7	937	100,0
1997	154	15,8	271	27,8	551	56,5	976	100,0
1998	153	15,3	267	26,7	581	58,0	1.001	100,0
1999	141	13,4	246	23,5	662	63,1	1.049	100,0
2000	132	12,2	242	22,3	712	65,6	1.086	100,0
2001	119	10,4	237	20,6	792	69,0	1.148	100,0
2002	109	9,2	238	20,1	837	70,7	1.183	100,0
2003	113	9,3	215	17,8	880	72,9	1.208	100,0

Uitsplitsing naar functie en plaats van opleiding laat zien dat van de praktiserende verloskundigen die de opleiding hebben gevolgd in Rotterdam, relatief gezien een groter deel in eigen praktijk of maatschap werkzaam is (circa 72%) dan de verloskundigen die de opleiding in Amsterdam, Heerlen/Kerkrade of het buitenland hebben voltooid (zie tabel 5).

Zo'n 16% van de op 1 januari 2003 praktiserende verloskundigen is in het buitenland opgeleid. Van hen is 52% werkzaam in eigen praktijk of maatschap en een kwart klinisch werkzaam. Tien jaar geleden was slechts 6% van de praktiserende verloskundigen in het buitenland opgeleid.

Tabel 5: Aantal praktiserende verloskundigen naar functie¹ en plaats van opleiding, per 1 januari 2003

	1	2	3	4	5	Totaal	
	%	%	%	%	%	abs	%
Amsterdam	55,6	5,3	20,5	9,7	8,8	487	100,0
Rotterdam	71,9	1,8	12,7	5,5	8,2	513	100,0
Heerlen/Kerkrade	66,2	2,1	15,6	9,2	6,9	533	100,0
Buitenland ²	52,4	5,5	25,3	9,2	7,5	292	100,0
Totaal	62,8	3,4	17,6	8,3	7,9	1.825	100,0

¹ Toelichting functies:

- 1 = eigen praktijk/maatschap.
- 2 = in loondienst van gezondheidscentrum, STBN of vergelijkbare instelling/stichting.
- 3 = klinisch werkzaam.
- 4 = in loondienst van zelfstandig gevestigde verloskundige.
- 5 = waarneemster.

² Gelijkstelling.

Aantal praktijken

Nederland telt per 1 januari 2003 448 verloskundigenpraktijken (tabel 6). De helft (51%) hiervan bestaat uit groepspraktijken. Dit aandeel blijkt ieder jaar verder toe te nemen, terwijl het percentage solopraktijken juist een afname vertoont. Uitzondering hierop vormt 2003; ten opzichte van 2002 is het aandeel solopraktijken licht (0,6 procentpunt) toegenomen.

Tabel 6: Aantal verloskundigenpraktijken naar praktijkvorm vanaf 1980, per 1 januari

	Solo-praktijk		Duo-praktijk		Groepspraktijk		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1980	409	86,1	56	11,8	10	2,1	475	100,0
1985	360	73,3	117	23,8	14	2,9	491	100,0
1990	287	58,3	144	29,3	61	12,4	492	100,0
1991	272	54,8	145	29,2	79	15,9	496	100,0
1992	251	51,3	148	30,3	90	18,4	489	100,0
1993	229	48,2	136	28,6	110	23,2	475	100,0
1994	213	45,1	140	29,7	119	25,2	472	100,0
1995	186	39,7	147	31,3	136	29,0	469	100,0
1996	183	38,9	144	30,6	144	30,6	471	100,0
1997	159	34,4	137	29,7	166	35,9	462	100,0
1998	156	33,2	140	29,8	174	37,0	470	100,0
1999	143	31,4	123	27,0	190	41,7	456	100,0
2000	133	29,4	121	26,7	199	43,9	453	100,0
2001	119	26,2	118	25,9	218	47,9	455	100,0
2002	110	24,6	118	26,3	220	49,1	448	100,0
2003	113	25,2	107	23,9	228	50,9	448	100,0

Lidmaatschap KNOV

Uit tabel 7 blijkt dat 92% van alle praktiserende verloskundigen lid is van de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV). In totaal gaat het om 1.680 verloskundigen. Vooral onder de verloskundigen in een

eigen praktijk/maatschap bevinden zich relatief veel KNOV-leden; 97% van hen is lid. Onder de klinisch praktiserende verloskundigen bevinden zich relatief de minste leden; 80% heeft een KNOV-lidmaatschap.

Tabel 7: Absolute en relatieve verdeling van het aantal verloskundigen naar functie¹ en KNOV-lidmaatschap, 1 januari 2003

	Lid		Geen lid		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%
1	1.132	97,5	29	2,5	1.160	100,0
2	51	84,7	9	15,3	60	100,0
3	261	83,9	50	16,1	311	100,0
4	137	91,2	13	8,8	150	100,0
5	135	94,3	8	5,7	143	100,0
Totaal	1.716	94,0	109	6,0	1.825	100,0

¹ Toelichting functies:

- 1 = eigen praktijk/maatschap.
- 2 = in loondienst van gezondheidscentrum, STBN of vergelijkbare instelling/stichting.
- 3 = klinisch werkzaam.
- 4 = in loondienst van zelfstandig gevestigde verloskundige.
- 5 = waarneemster.

Spreiding en dichtheid

Het aandeel verloskundigen met een eigen praktijk of maatschap is het grootst in Overijssel (83%) en Zuid-Holland (78%). In de provincie Zeeland treffen we relatief de meeste klinisch werkzamen aan (44%). Gelderland staat bovenaan wat betreft het aandeel verloskundigen dat in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige werkt (16%). Tot slot blijkt het aandeel verloskundigen dat in loondienst van een gezondheidscentrum, Stichting Thuisbevalling Nederland of vergelijkbare instelling/stichting werkzaam is, in Flevoland het hoogst te zijn, namelijk 35%.

Tabel 8: Aantal praktiserende verloskundigen naar provincie en functie¹, per 1 januari 2003

	1	2	3	4	Totaal	
	%	%	%	%	abs	%
Groningen	60,5	18,4	18,4	2,6	38	100,0
Friesland	71,7	2,2	15,2	10,9	46	100,0
Drenthe	72,5	-	22,5	5,0	40	100,0
Overijssel	82,5	1,9	6,8	8,7	103	100,0
Flevoland	37,8	35,1	21,6	5,4	37	100,0
Gelderland	69,8	-	14,0	16,3	215	100,0
Utrecht	65,6	6,0	21,2	7,3	151	100,0
N-Holland	56,2	7,0	25,4	11,4	315	100,0
Z-Holland	77,6	1,8	13,9	6,7	330	100,0
Zeeland	55,6	-	44,4	-	18	100,0
N-Brabant	69,6	0,4	22,5	7,6	276	100,0
Limburg	70,3	-	23,4	6,3	111	100,0
Nederland	68,2	3,6	19,2	9,0	1.680	100,0

¹ Toelichting functies:

1 = eigen praktijk/maatschap.

2 = in loondienst van gezondheidscentrum, STBN of vergelijkbare instelling/stichting.

3 = klinisch werkzaam.

4 = in loondienst van zelfstandig gevestigde verloskundige.

In Limburg en Groningen hebben relatief veel verloskundigen een solopraktijk (respectievelijk 21% en 17%). In Noord-Brabant is met 26% het aandeel verloskundigen in een duopraktijk het grootst. Wat het percentage verloskundigen in een groepspraktijk betreft, zien we dat de provincie Flevoland het hoogst scoort, namelijk: 85%.

Tabel 9: Aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen naar provincie en praktijkvorm per 1 januari 2002

	Solo-	Duo-	Groeps-	Totaal	
	praktijk	praktijk	praktijk	abs	%
	%	%	%		
Groningen	16,7	20,0	63,3	30	100,0
Friesland	14,7	23,5	61,8	34	100,0
Drenthe	13,8	13,8	72,4	29	100,0
Overijssel	6,9	11,5	81,6	87	100,0
Flevoland	-	14,8	85,2	27	100,0
Gelderland	10,7	16,0	73,3	150	100,0
Utrecht	2,8	13,0	84,3	108	100,0
N-Holland	8,0	11,1	80,9	199	100,0
Z-Holland	11,1	19,1	69,8	262	100,0
Zeeland	-	20,0	80,0	10	100,0
N-Brabant	5,7	25,9	68,4	193	100,0
Limburg	20,5	25,6	53,8	78	100,0
Nederland	9,2	17,7	73,1	1.207	100,0

Op 1 januari 2003 bedraagt de verloskundigendichtheid gemiddeld 2.277 (tabel 10). Tien jaar geleden bedroeg de verloskundigendichtheid nog 3.441.

Tabel 10: Verhouding tussen het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd (15-39 jaar) en het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen per provincie, per 1 januari 2003

	Aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd	Aantal zelfst. gevestigde verloskundigen	Verloskundigen-dichtheid
Groningen	100.771	30	3.359
Friesland	103.055	34	3.031
Drenthe	72.980	29	2.517
Overijssel	184.617	87	2.122
Flevoland	65.710	27	2.434
Gelderland	325.844	150	2.172
Utrecht	212.550	108	1.968
Noord-Holland	451.983	199	2.271
Zuid-Holland	599.515	262	2.288
Zeeland	57.093	10	5.709
Noord-Brabant	398.220	193	2.063
Limburg	176.113	78	2.258
Nederland	2.748.451	1.207	2.277

¹ Per provincie is het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen vermeld dat daar werkzaam is. Indien een zelfstandig gevestigde verloskundige in meer dan één regio werkt, dan telt hij/zij voor alle betreffende provincies mee.

Bron: CBS, NIVEL.

Maken we onderscheid naar provincie, dan blijkt dat de verloskundigendichtheid in de provincies Utrecht (1.968) en Noord-Brabant (2.063) het hoogst is. Zeeland kent met 5.709 vrouwen in de vruchtbare leeftijd per zelfstandig gevestigde verloskundige veruit de laagste verloskundigendichtheid. Maar ook Groningen en Friesland kennen een lage verloskundigendichtheid.

Binnen niet-stedelijke gemeenten is het door de geringe bevolkingsdichtheid en de oudere leeftijdsopbouw van de bevolking, voor een verloskundige moeilijk een rendabele praktijk op te bouwen. Dit zien we dan ook terug aan de

lagere verloskundigendichtheid in de niet-stedelijke gemeenten; 3.486 vrouwen in de vruchtbare leeftijd per zelfstandig gevestigde verloskundige (tabel 11). Naast de niet-stedelijke gemeenten worden ook de zeer stedelijke gemeenten gekenmerkt door een lage verloskundigendichtheid (2.575). De hoogste dichtheid komt voor in de matig stedelijke gemeenten. Daar is de verhouding één verloskundige per 1.802 vrouwen in de leeftijd van 15-39 jaar.

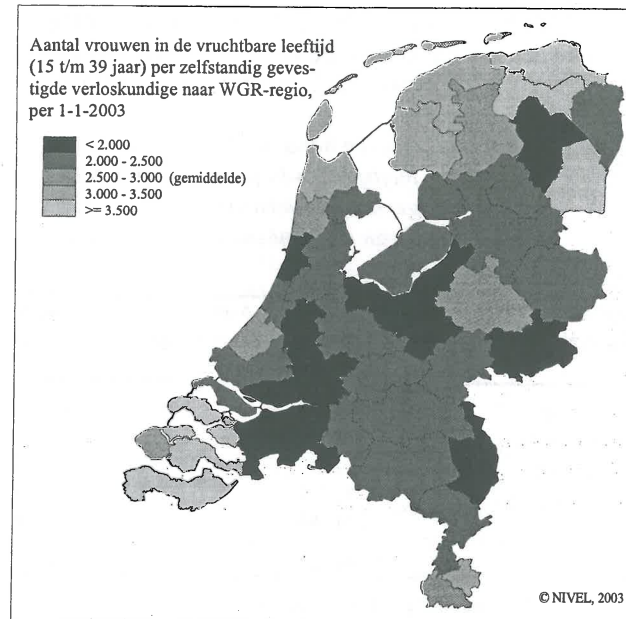
Tabel 11: Verhouding tussen het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd (15-39 jaar) en het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen naar stedelijkheid van de gemeente, per 1 januari 2003

Stedelijkheid gemeente ¹	Aantal vrouwen in vruchtbare leeftijd	Aantal zelfst. gevestigde verloskundigen	Verloskundigen dichtheid
Zeer stedelijk	574.294	223	2.575
Sterk stedelijk	778.512	350	2.224
Matig stedelijk	530.020	294	1.803
Weinig stedelijk	541.441	247	2.192
Niet-stedelijk	324.184	93	3.486
Nederland	2.748.451	1.207	2.277

¹ Zie voor nadere toelichting het onderdeel 'Begrippen'.

Figuur 4 illustreert nog eens de variatie in verloskundigendichtheid in Nederland, nu per WGR-regio (regio-indeling in het kader van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen). Hierbij dient opgemerkt te worden dat geen rekening gehouden is met het werkgebied van de verloskundige. Uitgangspunt is het praktijkadres van de verloskundige.

Figuur 4: Verloskundigendichtheid (aantal vrouwen in de leeftijd van 15 tot en met 39 jaar per zelfstandig gevestigde verloskundige) naar WGR-regio, per 1 januari 2003

3. 'PAS AFGESTUDEERDE' VERLOSKUNDIGEN

Aantal

In 2002 hebben 98 verloskundigen de Nederlandse opleiding voltooid. Daarnaast hebben 29 verloskundigen een gelijkstelling gekregen (tabel 12).

Tabel 12: Verdeling van de afgestudeerden naar jaar van voltooiing van de opleiding (of gelijkstelling) en plaats van opleiding vanaf 1993

Plaats van opleiding	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02
Amsterdam	20	27	28	1	26	34	28	28	35	32
Rotterdam	18	21	24	7	28	33	37	34	33	26
Heerlen/ Kerkrade	21	20	28	1	22	31	37	40	40	40
Sub-totaal	59	68	80	9	76	98	102	102	108	98
Buitenland	33	30	50	26	29	26	25	34	33	29
Totaal	92	98	130	35	105	124	127	136	141	127

Werkzaamheden

Sinds de start van de NIVEL-registratie 'pas afgestudeerde' verloskundigen in 1987 zijn 1.586 verloskundigen afgestudeerd of hebben een gelijkstelling gekregen. Van hen is 80% op 1 januari 2003 werkzaam als praktiserend verloskundige (tabel 13). Circa 50% is werkzaam in een eigen praktijk of maatschap. Daarnaast werkt 12% klinisch, is 8% werkzaam in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige, werkt 7% als waarnemster en heeft 3% een dienstverband bij een gezondheidscentrum, Stichting Thuisbevalling Nederland, of vergelijkbare instelling/stichting.

Tabel 13: Absolute en relatieve verdeling van de sinds 1987 afgestudeerde verloskundigen naar functie, per 1 januari 2003

	abs	%
Werkzaam		
-Eigen praktijk/maatschap	800	50,4
-In loondienst van gezondheidscentrum Stichting Thuisbevalling Nederland, of vergelijkbare instelling/stichting	40	2,5
-Klinisch werkzaam	188	11,9
-In loondienst van zelfstandig gevestigde verloskundige	125	7,9
-Waarneemster	118	7,4
-Nog niet/niet meer werkzaam	315	19,9
Totaal	1.586	100,0

Maken we onderscheid naar jaar van afstuderen, dan blijkt dat van de 127 verloskundigen die in 2002 zijn afgestudeerd, 84% op 1 januari 2003 als praktiserend verloskundige werkzaam is (tabel 14). Van hen is 22% zelfstandig gevestigd en is 11% klinisch werkzaam. De andere verloskundigen werken in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige (17%) of als waarneemster (34%).

Tabel 14: Relatieve verdeling van werkzaamheden' van afgestudeerde verloskundigen (of gelijkstelling) vanaf 1987, per 1 januari 2003 naar jaar van voltooiing van de opleiding

	0		1		2		3		4		5		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1987	22	33,8	31	47,7	0	0,0	7	10,8	4	6,2	1	1,5	65	100,0
1988	29	40,3	29	40,3	2	2,8	11	15,3	0	0,0	1	1,4	72	100,0
1989	25	32,9	32	42,1	2	2,6	11	14,5	2	2,6	4	5,3	76	100,0
1990	39	41,5	36	38,3	1	1,1	10	10,6	4	4,3	4	4,3	94	100,0
1991	22	27,2	41	50,6	1	1,2	10	12,3	3	3,7	4	4,9	81	100,0
1992	20	24,1	39	47,0	3	3,6	11	13,3	1	1,2	9	10,8	83	100,0
1993	25	27,2	46	50,0	3	3,3	12	13,0	2	2,2	4	4,3	92	100,0
1994	20	20,4	58	59,2	2	2,0	15	15,3	1	1,0	2	2,0	98	100,0
1995	26	20,0	75	57,7	2	1,5	16	12,3	8	6,2	3	2,3	130	100,0
1996	12	34,3	14	40,0	3	8,6	3	8,6	2	5,7	1	2,9	35	100,0
1997	18	17,1	66	62,9	4	3,8	11	10,5	2	1,9	4	3,8	105	100,0
1998	10	8,1	87	70,2	3	2,4	17	13,7	6	4,8	1	0,8	124	100,0

Vervolg tabel 14

	0		1		2		3		4		5		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1999	9	7,1	83	65,4	5	3,9	18	14,2	10	7,9	2	1,6	127	100,0
2000	9	6,6	81	59,6	2	1,5	11	8,1	22	16,2	11	8,1	136	100,0
2001	8	5,7	54	38,3	7	5,0	11	7,8	37	26,2	24	17,0	141	100,0
2002	21	16,5	28	22,0	0	0,0	14	11,0	21	16,5	43	33,9	127	100,0

Toelichting functies:

0 = nog niet/niet meer werkzaam.

1 = eigen praktijk/maatschap.

2 = in loondienst van gezondheidscentrum, Stichting Thuisbevalling Nederland, of vergelijkbare instelling/stichting.

3 = klinisch werkzaam.

4 = in loonsienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige.

5 = waarnemster.

Arbeidsmarktsituatie 'pas afgestudeerde' verloskundigen

Er zijn in totaal 91 'pas afgestudeerde' verloskundigen op zoek naar een (andere) functie binnen de verloskunde (tabel 15). Van deze groep is de grote meerderheid (71%) op peildatum 1 januari 2003 als praktiserend verloskundige werkzaam. De overige 29% heeft op dat moment geen baan als praktiserend verloskundige.

Tabel 15: Zoeksituatie 'pas afgestudeerde' verloskundigen, per 1 januari 2003

	Actief		Binnen 5 jaar		Totaal ¹	
	abs	%	abs	%	abs	%
Praktiserend ¹	44	69,8	21	75,0	65	71,4
Niet-praktiserend ²	19	30,2	7	25,0	26	28,6
Totaal	63	100,0	28	100,0	91	100,0

¹ Verloskundigen die pre- en postnatale werkzaamheden verrichten én bevallingen begeleiden.

² Zowel pas afgestudeerde, nog niet werkzame verloskundigen als verloskundigen met een andere functie binnen de verloskunde (bijv. beleid, echografist).

De groep praktiserende verloskundigen die op zoek is naar een andere functie binnen de verloskundige zorg bestaat bijna uitsluitend uit waarnemsters (99%). Circa tweederde (68%) van hen geeft aan op de peildatum op zoek te zijn. Eenderde geeft aan plannen te hebben om binnen 5 jaar op zoek te gaan naar een andere functie binnen de verloskunde.

Van de niet-praktiserende verloskundigen blijkt bijna driekwart op 1 januari 2003 op zoek te zijn naar een (andere) functie binnen de verloskunde.

Van de groep pas afgestudeerde verloskundigen die op 1 januari 2003 niet praktiseerden maar wel op zoek waren naar een functie als praktiserend verloskundige, blijkt de

helft het liefst in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige zou willen werken (tabel 16).

Waarneemsters die op zoek zijn naar een (andere) functie in de verloskunde, lijken vooral op zoek te zijn naar een eigen praktijk of maatschap; 42% geeft aan zich op die manier te willen vestigen. Opvallend is het grote aandeel (38%) dat zegt op zoek te zijn, maar wel als waarneemster wil blijven werken.

Tabel 16: Gewenste functie van zoekende verloskundigen, per 1 januari 2003

	Niet-praktiserend		Waarneemster		Totaal ¹	
	abs	%	abs	%	abs	%
Gewenste functie:						
-Eigen praktijk/maatschap	3	11,5	27	42,2	30	33,3
-Loondienst gzc, STBN, etc.	1	3,8	1	1,6	2	2,2
-Klinisch werkzaam	-	-	1	1,6	1	1,1
-Loondienst zelfst. gevest. verloskundige	13	50,0	2	3,1	15	16,7
-Waarneemster	8	30,8	24	37,5	32	35,6
-Geen voorkeur/onbekend	1	3,8	9	14,1	10	11,1
Totaal	26	100,0	64	100,0	90	100,0

¹ Exclusief de verloskundige in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige die op 1 januari 2003 actief zoekend is.

Wordt er aan de 32 verloskundigen die op zoek zijn naar een zelfstandige vestiging, gevraagd naar welke praktijkvorm de voorkeur uitgaat, dan blijkt dat ruim de helft (55%) op zoek is naar een groepspraktijk. Van alle verloskundigen die op 1 januari 2003 op zoek zijn naar een (andere) functie binnen de verloskunde, wil 60% graag full-time werken en 22% part-time. Circa 19% heeft geen voorkeur of heeft niets opgegeven.

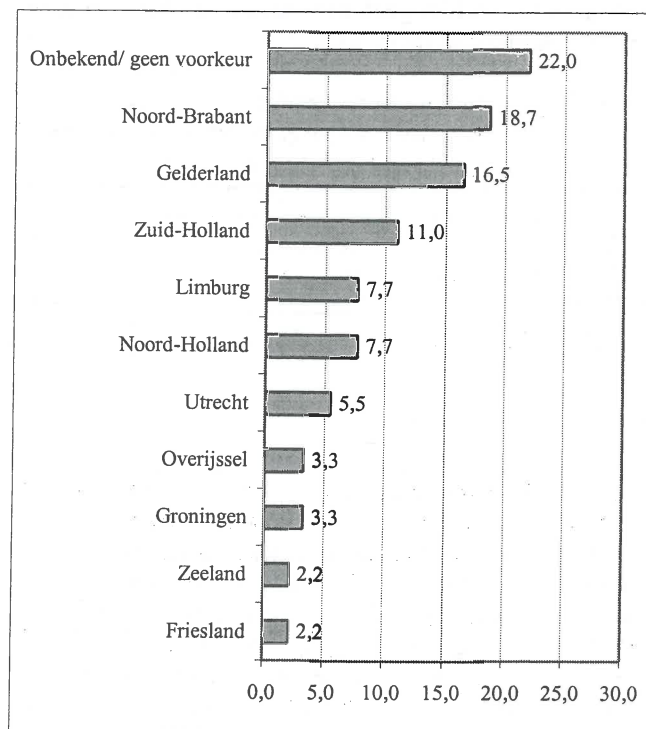
Wat de voorkeur voor het werken op het platteland of in de steden betreft, blijkt dat 28% op het verstedelijkt platteland wil werken. Een kwart wil het liefst in een kleine stad werkzaam zijn en 17% geeft de voorkeur aan het werken in een middelgrote stad (tabel 17).

Tabel 17: Voorkeuren van zoekende verloskundigen met betrekking tot het type gemeente waar men aan de slag wil gaan, per 1 januari 2003

	abs	%
-Platteland	8	8,8
-Verstedelijkt platteland	25	27,5
-Forensengemeente	1	1,1
-Kleine steden	23	25,3
-Middelgrote steden	15	16,5
-Grote steden	6	6,6
-Onbekend/geen voorkeur	13	14,3
Totaal	91	100,0

Van alle provincies geniet de provincie Noord-Brabant de meeste voorkeur (figuur 5). Zo'n 19% van de verloskundigen die op zoek zijn naar een (andere) functie binnen de verloskundige zorg zou daar graag willen werken. Op de tweede plaats volgt de provincie Gelderland (16%). De provincies Friesland en Zeeland blijken het minst aantrekkelijk te zijn (beide 2%).

Figuur 5: Voorkeuren van zoekende verloskundigen met betrekking tot de provincie waar men aan de slag wil gaan, per 1 januari 2003¹

¹ Betreft alleen eerste voorkeur. De provincies Drenthe en Flevoland ontbreken, maar worden wel bij de tweede en derde voorkeur genoemd.

4. SAMENVATTING

Ter afsluiting de voornaamste bevindingen uit de peiling van 1 januari 2003:

- Op 1 januari 2003 zijn er 1.825 werkzame verloskundigen in Nederland (inclusief waarneemsters).
- De meerderheid van de verloskundigen is werkzaam in een eigen praktijk of maatschap (63%). Circa 18% is klinisch werkzaam.
- In 2002 hebben 86 verloskundigen zich in eigen praktijk of maatschap gevestigd en zijn 26 verloskundigen in loondienst van een gezondheidscentra, Stichting Thuisbevalling Nederland of een vergelijkbare instelling/stichting gaan werken. Daar staat tegenover dat 79 verloskundigen de praktijk hebben neergelegd. Per saldo is het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen in 2002 met 25 toegenomen.
- Van diegenen die zich in 2002 vestigden is 76% begonnen in een groepspraktijk.
- Verloskundigen worden gekenmerkt door een jonge leeftijdsopbouw: 60% is jonger dan 40 jaar; 7% is ouder dan 55 jaar.
- Van de 1.825 werkzame verloskundigen zijn er slechts 45 van het mannelijk geslacht. Dit percentage (3%) is de laatste jaren nauwelijks veranderd.
- Van de verloskundigen met een eigen praktijk werkt ruim 9% solo; 18% werkt in een duopraktijk en 73% in een groepspraktijk. Van degenen die in een groepspraktijk werken, is 38% werkzaam in een praktijk met drie verloskundigen, 36% in een praktijk met 4 verloskundigen en werkt 27% in een praktijk met 5 of meer verloskundigen.
- Per 1 januari 2003 zijn er in Nederland evenveel verloskundigenpraktijken als in 2002, namelijk 448. Het aandeel solopraktijken is afgenomen van 48% in 1993 tot 25% in 2003. Daarentegen is het aandeel groepspraktijken sterk gestegen van 23% in 1993 tot 51% in 2003.
- Per 1 januari 2003 bedraagt het aantal vrouwen in de leeftijd van 15 tot en met 39 jaar per zelfstandig gevestigde verloskundige 2.277.

- De verloskundigendichtheid is het laagst in de plattelandsgebieden (3.486). De provincies met de laagste verloskundigendichtheid zijn Zeeland (5.709), Groningen (3.359) en Friesland (3.031).
- In 2002 hebben 98 verloskundigen hun opleiding voltooid en hebben 29 verloskundigen een gelijkstelling gekregen.
- Van de in 2002 afgestudeerden is 84% per 1 januari 2003 werkzaam als verloskundige; 22% is zelfstandig gevestigd.
- Per 1 januari 2003 zijn er 91 verloskundigen op zoek naar een (andere) baan binnen de verloskunde. Van hen wil 36% zich zelfstandig vestigen, terwijl een even groot aandeel als waarnemster werkzaam wil zijn.

5. BEGRIPPEN

Verloskundige - Medicus die op grond van de wet of regeling de bevoegdheid is verleend, de verloskunde als verloskundige uit te oefenen.

'Pas afgestudeerde' verloskundige - een verloskundige die de verloskundige opleiding (sinds 1986) heeft gevolgd.

Gelijkstelling - Bevoegdheid, verleend aan een in het buitenland opgeleide verloskundige, om in Nederland de verloskunde uit te oefenen.

Zelfstandig gevestigde verloskundige - Verloskundige die een overeenkomst heeft met het ziekenfonds en alleen of in een maatschap een praktijk uitoefent. Verloskundigen die in een gezondheidscentrum werkzaam zijn, of voor Stichting Thuisbevalling Nederland of een vergelijkbare instelling/stichting werken, worden hier ook toe gerekend.

Klinisch werkzaam - In dienstverband van een ziekenhuis.

Verloskundige in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige - Een verloskundige die voor onbepaalde tijd bij (een) zelfstandig gevestigde verloskundige(n) werkt.

Waarneemster - Een verloskundige die voor een bepaalde tijd werkzaam is bij (een) zelfstandig gevestigde verloskundige(n).

Solopraktijk - De praktijk van één zelfstandig gevestigde verloskundige (eventueel met een vaste waarnemer).

Duopraktijk - De praktijk van twee zelfstandig gevestigde verloskundigen (eventueel met een vaste waarnemster).

Groepspraktijk - De praktijk van drie of meer zelfstandig gevestigde verloskundigen (eventueel met een vaste waarnemster).